

Nu stängs biosalongerna i Afrika

Det Afrika som skildras på film har i över hundra år definierats av icke-afrikaner. Inhemska filmregissörer som vill ge sin egen bild av Afrika har svårt både att få finansiering och nå en bred publik.

PÅ BERLINKONFERENSEN 1884-1885 delades Afrikas länder upp mellan kolonialmakterna. Tio år senare höll bröderna Lumière den allra första filmvisningen för en betalande publik i Frankrike.

För kolonialmakterna blev det nya filmmidiet ett sätt att "uppfostra" befolkningen i kolonierna. Filmer som visade hur man sköter sin hygien, bygger hus eller lever familjeliv var vanliga. I Europa å andra sidan visades skrytsamma bilder av hur man hade lyckats "civilisera" afrikanerna.

Först 1955 skedde en förändring när de två senegaleserna Paulin S. Vieyra och Mamadou Sarr gjorde filmen *Afrique-sur-Seine*, som markerar början på den afrikanska filmhistorien.

Men ända in i våra dagar dominerar västvärldens bilder av Afrika framför afrikaners egna bilder. Till viss del ligger förklaringen i att de unga afrikanska staterna har saknat en medveten politik som stödjer filmskapande.

Att västvärldens bilder av Afrika fortfarande dominerar i biosalongerna har också sin förklaring både i omedvetna och romantiskt exotiserande föreställningar om Afrika, likaväl som i paternalistiska synsätt, krassa ekonomiska intressen eller önskingar om att kontrollera kulturlivet. Det sista är särskilt tydligt i de gamla franska kolonierna där Frankrike har svårt att ta sin "hjälpande" hand från kulturlivet. Manusstöd till filmprojekt som ur franskt perspektiv bedöms som intressanta är ett exempel.

DEN PANAFRIKANSKA FILMFESTIVALEN FESPACO har under sina 40 år bidragit till att göra afrikansk film mer synlig i Afrika. Men synligheten har inte lett till att filmerna visas på bio. Nej, prisbelönta afrikanska filmer kommer sällan ut till de stora biosalongerna i eller utanför kontinenten. Visning av afrikansk film begränsar sig på gott och ont till filmfestivaler. Dessa är ofta gemytliga och bidrar till att filmskapare och skådespelare får chansen att möta sin publik direkt i biosalongen.

Men som den franske journalisten Olivier Barlet påpekar i en artikel i tidskriften *Revue des littératures de Sud* (nr 149) får festivalerna också vissa mindre önskvärda effekter. Till exempel tillbringade regissören Fanta Regina Na-

cro två år på resande fot efter att ha gjort en uppmärksam kortfilm som hon presenterade på olika festivaler. Under den tiden hann hon inte göra något annat och det ledde inte heller till försäljning av filmen.

Många regissörer väljer därför nogsamt endast ut de större festivalerna eftersom de ger bättre chanser till försäljning och distribution.

— **VARFÖR SKULLE JAG VILJA VISA MIN FILM** för en intellektuell vit medelklasspublik i Europa som knappt betalar något, frågade sig Michael Raeburn från Zimbabwe när han blev inbjuden att visa sin film *Triumph* på CinemAfricas festival i Stockholm 2009.

Man kan tycka att ju större spridning desto bättre, men frågan har relevans. Afrikanska filmer når sällan sin hemmapublik, den som identifierar sig med filmen. Om man bortser från Sydafrika, Egypten och Marocko töms Afrika snabbt på sina biografer. I Kamerun stängde landets två sista biografer i januari i år. I Senegal finns det idag bara 18 biosalonger jämfört med 78 för tjugo år sedan. I Algeriet fanns det på 60-talet 400 biosalonger. Idag har de reducerats till ett tiotal.

I ett litet land som Sverige är festivalerna fortfarande avgörande för att afrikansk film överhuvudtaget ska få en plats i utbudet. I och med att Vänskapsföreningen för Afrikansk film startade i Uppsala 1993 på initiativ av Minata Dao Hagberg och Sten Hagberg fick Sverige sin första afrikanska filmfestival. De flesta medlemmarna i föreningen är människor med rötter i Afrika eller med ett starkt intresse för afrikanskt samhällsliv.

– Okunskapen när det gäller Afrika är fortfarande stor. Värst av allt är att det fortfarande verkar vara legitimt att inte ens kunna namnen på länderna på kontinenten. För mig som lärare i kulturanthropologi är afrikansk film också ett ovärderligt komplement till vetenskapliga studier av afrikanska kulturer och samhällen, säger Sten Hagberg.

Den Stockholmsbaserade organisationen CinemAfrica gör sin kanske största insats för afrikansk film genom att dela ut ett pris i form av svensk distribution till vinnarfilmen på föreningens numera årliga festival. På så vis får filmen

Prisbelönta afrikanska filmer kommer sällan ut till de stora biosalongerna i eller utanför kontinenten.

Festivalernas festival, FESPACO, är viktig eftersom det är svårt för afrikanska filmare att nå en bred publik. Foto: Klara Berggren

en chans att nå utanför den lilla gruppen av ”redan frälsta”.

MEN ÄVEN HÄR OCH BLAND DE MER INITIERADE styrs urvalet av våra föreställningar om vad som är bra film. Kanske är det därför som Jean-Pierre Bekolo, en av Afrikas idag mest erkända och konstnärligt intressanta filmregissörer, inte har fått visa sin senaste långfilm, *Les Saignantes*, i Sverige. Om film från Afrika genom åren ofta har utmärkt sig för att vara politiska och

moraliskt ansvarstagande är *Les Saignantes* samhällskritisk på ett helt nytt sätt, i form av en slags science fiction som utspelar sig år 2025.

– Afrika verkar alltid vara förknippat med det förgångna, dess traditioner och kulturer eller med dagens fattigdom, konflikter och diktaturer. Men vi hör aldrig att någon pratar om Afrika i framtiden, säger Jean-Pierre Bekolo.

SUZANNA PETERSSON KERO